

2. В. И. Байденко, Мониторинговое исследование Болонского процесса: некоторые результаты и взгляд в будущее, «Высшее образование в России» 2009, № 7.

3. С. В. Вербицька, Міжнародна студентська академічна мобільність: етапи розвитку тасуб'єкти організації, «Вісник Житомирського державного університету», Випуск 45, Педагогічні науки, 2009.

4. И. А. Айдрус, В. М. Филиппов, Мировой рынок образовательных услуг, Москва, 2008.

5. www.statistica.md

6. mecc.gov.md/

SPECIFICUL NAȚIONAL AL FILOSOFIEI ROMÂNEȘTI: ADEPȚI ȘI OPONEȚI

Maftעי Vitalie, lector univ., UTM

Abstract: *This article is intended to be a reflection on aspects of how the issue of the national specificity of Romanian philosophy is approached in the works of some Romanian thinkers of the 20th century, as well as on the links that their ideas maintain (internally and externally), with the cultural climate of the given era. In the analysis are asked questions such as: a) is there a Romanian philosophy? b) if it exists, is it the carrier of a specific? c) if it exists in a specific way, it is subjected to validity criteria by reference to other philosophies? how can we define the moment from which we can speak of a Romanian philosophy?*

Cuvinte cheie: *filosofie, existență, filosofie românească; filosofie națională.*

Studiul filosofiei românești a înregistrat în ultima vreme un progres extraordinar. Drept dovadă ne servesc lucrările apărute relativ recent în problema istoriei filosofiei românești: A. Surdu *Elogiul filosofiei românești*, B1994; A. Surdu *Vocații filosofice românești*, B. 1995; Ion Ianoși *O istorie a filosofiei românești* B. 1996; Emil Stan *Vocația paideică a filosofiei românești* Cluj-Napoca 1996; Vintilă Horia *Introducere în istoria filosofiei românești moderne* B. 1999; Costică Brădățean *O introducere la istoria filosofiei românești în secolul XX*, B. 2000; Al. Cazan, *Filosofia românească de la Zamolxis până la Titu Maiorescu*, B. 2001; Vasile Muscă, *Încercare asupra gândirii românești*, Cluj-Napoca 2002; Angela Botez, *Un secol de filosofie românească*, B. 2005; Viorel Cernica, *Filosofie românească interbelică*, I. 2006 etc. Cercetări în domeniul istoriei filosofiei românești au loc și în Republica

Moldova, autori fiind V. Țapoc, S. Coandă, D. Căldare, G. Bobână, V. Capcelea, M. Braga etc. Aceste și alte scrieri redau reflecțiile filosofice ale gânditorilor români asupra specificului, caracterului de manifestare, a influențelor suportate și efectuate etc., a filosofiei române etc.

Putem vorbi oare de o filosofie românească așa cum vorbim de una franceză, greacă sau germană. Deslușirea semnificației conceptului de filosofie presupune posedarea sau dobândirea unei cunoașteri valide și extinse; utilizarea cunoașterii generale în avantajul omului. Cuvântul de filosofie s-a strecurat în circuitul autohton pe la mijlocul secolului XVII-lea cu prilejul tălmăcirii din slavonă a unui cod de legi din vremea lui V. Lupu și M. Basarab. Sigur constatăm faptul că semnificația cuvântului (filosof) avea o nuanță medievală (de păgân, vrăjitor). O atenție specifică trebuie acordată limbii, ca forma universală de prezentare a filosofiei. Gândul capătă exteriorizare prin limbaj, este forma comună (individuală) de legătură, pe când problematica poate fi deasemenea una comună (individuală), de exemplu, epoca modernă: empirismul englez și raționalismul continental european – în problematica comună asupra căilor adecvate de cunoaștere științifică și metodele utilizate. Dar în unele cazuri limba poate fi comună – latină, ca forma de manifestare a mai multor popoare, în acest context se evidențiază ștergerea oarecum a identității gânditorului. Interacțiunea limbă (gândire) – națiune (individualități specifice) poate fi privită ca relația ce apare între istoria filosofiei și filosofia bazată pe probleme (reflecțiile gânditorilor în plan istoric se reprezintă prin problematici și la rândul său problematicile sunt exprimate, dezvăluite cronologic, istoric). Evident, nu este scopul nostru, să limităm națiunea prin prisma unui element – limba. Dar cum altfel să fie exprimat gândul? Cum să fie comune ideile?.

Abordarea problematicii filosofiei românești s-a împărțit în sens îngust: prin existență (are particularități specifice și reprezentanți) și în sens larg prin non-existență (o filosofie națională este un non sens); sau existența unei filosofii românești este condiționată de realizările, performanțele ei recunoscute pe plan internațional. Sigur că cel mai complex ecou o are abordarea optimistă, adică a existenței, astfel cum ar putea fi altfel, atunci când reprezentanții unei națiuni abordează problema existenței lor spirituale. În abordarea problemelor date am putea să ne rezumăm, pe personalități, pe probleme, pe școli, pe concepte, dar în final întrebarea rămâne valabilă și la momentul de față.

Ce înțelegem prin filosofie românească și ce condiții trebuie să îndeplinească ea? În acest sens apelăm la poziția lui C. Rădulescu-Motru, care o definea ca fiind “argumentarea sistemică, prin care o conștiință formată în mediul poporului românesc ajunge să-și împace în mod sincer adevărurile dovedite de știință cu credințele tainice ale experienței sale proprii, adică reflexiunea începută asupra celor ce se dau ca sigur știute, și adusă la o gândire unitară ca conștiință de sine a omului produs de mediul românesc.” [1 p. 6] C. Rădulescu-

Motru recunoaște că filosofia, în perspectiva credinței dogmatice și a celei științifice, nu era în tradiția românească. “Trecutul nostru n-a cunoscut credințe acute de creație religioase, sau de concepții sociale și politice care să ceară intervenție filosofului” [2 p. 93], scria C. Rădulescu-Motru în lucrarea *Rolul educativ al filosofiei*. Trebuie să menționăm faptul că constituirea filosofiei românești a avut loc sub influența filosofiei străine (greacă, germană, etc). Apare întrebarea: poate oare o filosofie de la nivel universal să coboare până în regional și să vorbească din numele unei națiuni. Putem vorbi de o filosofie națională? Poate oare să apară filosofia în afara unei națiuni? Sigur că nimeni nu contestă existența filosofiei grecești, dar putem vorbi oare de o națiune grecească?

Argumentarea lipsei, non-existenței filosofiei naționale, este asigurată prin poziția că filosofia este una singură și problemele ei sunt aceleași. Însă specificul național al unei filosofii nu înlătură diversitatea ei. Astfel, A. Surdu vorbește despre filosofii naționale (ca formă specifică de manifestare a unei națiuni sau formă comună de manifestare a mai multor naționalități).

Putem spune că, o filosofie națională, poate capătă existență în urma dezvoltării culturii și civilizației, trebuie să existe problematici, sisteme filosofice, auditoriu, medii de difuzare, etc. Aici el î-l aduce ca exemplu pe M. Vulcănescu, care determină trei medii de difuzare ale filosofiei românești, dar să fie clar, la autor aceste medii apar anume în momentul manifestării specificului național român (secolul al XIX-lea).

C. Noica determină existența unui prilej de a vorbi de o filosofie națională încă din secolul al XVI-lea, (dar nu și de însăși o filosofie românească) prin intermediul învățăturilor lui Neagoe Basarab, D. Cantemir dar care în esență, este una pre-filosofică și nu una autentică filosofică. Cauza fiind lipsa unor problematici ce țin de morală, de spirit, de cunoaștere, de problemele existenței. C.Noica nu vede prin B. P. Hașdeu, A. Xenopol, C. Rădulescu-Motru, L. Blaga, V. Conta, V. Pârvan - exponenții unei veritabile filosofii românești, ci admite doar începuturile ei odată cu reflecțiile lui N. Ionescu, M. Vulcănescu. El susține autonomia tradițiilor filosofice. În cele din urmă, determinând lipsa unei filosofii autohtone, C. Noica î-și asumă *mesianismul* de a realiza o veritabilă filosofie românească, completând domeniile lacune cu scrieri filosofice. Problema cunoașterii o va completa cu *Mathesis sau bucuriile simple, Viața și opera lui Descartes, Unul și multiplu;* în logică cu – *Scrisori despre logica lui Hermes;* în morală vine cu – *De Caelo;* problema spiritului o dezvoltă cu – *Fenomenologia spiritului, Spiritul românesc în cumpătul vremii, Devenirea întru ființă* - aici autorul se întreabă de ce există un eidos, un Dasein, un Gestell și să nu existe un *intru* românesc?

M. Vulcănescu un alt gânditor, care se străduie să evidențieze specificul autohton în filosofia românească. Asupra problemei ce ține de influența

filosofiei universale asupra cele autohtone, M. Vulcănescu consideră, că atâta timp cât filosofia română începe să se prezinte prin gândirea proprie, nu trebuie să ne rezumăm la scrieri străine. Personal dezvăluie problema existenței în *Dimensiunea românească a existenței*. Sigur de această problemă sau preocupat și alți gânditori ca: C. Rădulescu-Motru, L. Blaga, N. Iorga ș.a.

Într-o formă specifică, modelul contemporan de reflectare filosofică presupune o maturitate, exprimată prin asemenea reprezentanți ai culturii române ca Mircea Flonta. Dânsul susține că nu există o identitate fundamentală a filosofiei și nici măcar o filosofie în genere. Mai degrabă există filosofii, anumite tradiții filosofice cu stiluri de gândire, reguli, etc. M. Flonta consideră că nu există nici o rațiune de a vorbi despre o filosofie românească nici ca definirea ei la un profil universal, nici în sensul exprimării unor caracteristici spirituale.

Alte idei reprezentative asupra subiectului cercetat sunt cele ale gânditorului român Ștefan Afloroaei. În scrierile sale: *Filosofia românească între scolastică și haiducie, Cum este posibilă filosofia în estul Europei*, etc., Șt. Afloroaei își pune ca scop să determine situația filosofiei în spațiul românesc. De la bun început autorul recunoaște că are rezerve față de expresia *filosofie românească* sau cea *națională* (aici face comparație cu filosofia poloneză, cea franceză, spaniolă etc.). Șt. Afloroaei precizează că atunci când vorbim de o filosofie greacă sau germană, nu se are în vedere o filosofie națională. Consideră că filosofia greacă a realizat legătura între spirite, care era asigurată prin limba greacă, în plus, cetatea și omul erau un tot întreg. Când utilizăm acest specific național, ne referim la anumite inter-valori ale gândirii filosofice europene (subînțelegem forme, ipostaze ale filosofiei). Șt. Afloroaei evidențiază că filosofia nu înseamnă folclor, dialect, nu decurge asemenea unui ritual funerar. Consideră că mințile mari ale filosofiei române din sec. XX (M. Florian, M. Eliade, E. Cioran, C. Noica, L. Blaga etc.) contează atunci când sunt incluse în spațiul european. Observăm ca gânditorul la această nuanță are puncte comune cu Al. Surdu, dar și divergențe. În baza acestor reflecții contradictorii ne vom strădui să ne formăm propria atitudine și apreciere a rolului, locului și importanței filosofiei românești a sec. XX. Considerăm că este destul de complicat, dar li important, să înțelegem ce se întâmplă în filosofia românească de astăzi, care-i specificul și problematica ei.

Șimbarea în filosofie se produce prin intermediul unor mutații în viața noastră mentală, este o schimbare în spiritul timpului (se schimbă percepția realității, limbajul percepe și exprimă o nouă poziționare a omului în lume). Drept răspuns la întrebarea: cum este posibilă filosofia în Sud-Estul Europei, Șt. Afloroaei o explică prin următoarele schimbări: transformarea în plan mental, la nivel imaginar și a limbajului interior.

Ștefan Afloroaei scanează starea actuală a filosofiei românești și ajunge la concluzia că totul trebuie luat de la început. Factic, filosofii români din sec. XX

nu se resimt prin intermediul filosofiei sale ca fiind una suficientă. Filosofia nu provoacă gândirea actuală. Problema gândirii filosofice românești contemporane rezidă în faptul că această gândire este una de genul revenirii, reîntoarcerii întruna. În privința posibilității, autorul constată existența perspectivei. Aceasta se referă la fenomenologia culturii și a limbii, la metafizică, filosofia științei și a limbajului; cercetările logicii, etc. Necătând la aceasta încurajare, autorul constată că ea este lipsită de sens dacă nu este în relație cu celălalt (este relația eu-lumea în vederea regăsirii eu-lui). Pentru a asigura aceasta relație cu străinul (în sensul nostru – cu gândirea europeană), este nevoie de limbaj, mediul limbajului conceptual, libertatea de limbaj sau de exprimare, este nevoie de trecerea la un alt limbaj – acesta din urmă asigură o libertate a gândirii, a exprimării, a rostirii.

Pentru a întări cugetarea actuală și a proiecta viitorul filosofiei românești, Ș. Afloroaei propune traducerea și recuperarea filosofiei clasice cât și o reeditare a operilor filosofilor români. Gânditorul evidențiază carențele instituirii filosofiei autohtone – lipsa școlilor cu direcții de gândire; lipsa revistelor și a cercurilor de idei; lipsa edițiilor critice etc. Păreră lui e că la momentul de față ne consumăm mai departe între scolastică și isprăvi haiducești.

Alexandru Surdu autor a lucrărilor *Elogiul filosofiei românești*, Editura Academiei Române, Buc., 1994; *Vocații filosofice românești*, Editura Academiei Române, Buc., 1995; *Izvoare de filosofie românească*, Editura Biblioteca Bucureștilor, Buc., 2010 etc., susține, deosebit de argumentat în aceste și alte lucrări ale sale, existența specificului național spiritual al poporului român. Autorul pune întrebarea, au românii propria lor filosofie? Dacă da, atunci care ar fi specificul ei? Pentru a răspunde la aceasta întrebare, el se bazează pe argumentele lui C. Noica și M. Vulcănescu. Ca urmare, autorul argumentează: existența unor autentice și originale idei filosofice; afirmă că românii posedă și un mediu capabil de determinare a acestor idei; afirmă că pe parcursul istoriei s-a reușit conturarea sistemelor filosofice cu specific românesc. Prin spiritul observației gânditorul constată faptul, că în perioada incipientă, culturile autentice presupun o angajare a gândirii filosofice (ca aspect logico-metodologic și axiologic). Al. Surdu constată că cultura română se manifestă prin caracteristici similare, astfel, în perioada incipientă factorii de cultură necesită o justificare a inerției de dezvoltare. În această perspectivă, autorul se ocupă de elaborarea unei adevărate teorii privind natura și construcția filosofică. În determinarea acestei individualități, Al. Surdu pune accent pe gramatică, studiul limbajului, discursul care este perceput ca o trăsătură a culturii, căci în sensul dat limbajul este un anumit mod de a gândi.

Volumul *Izvoare de filosofie românească*, constituie o continuare a teoriei sale cu privire la existența filosofiei românești. În această lucrare, autorul justifică existența și devinirea ei. Al. Surdu numește și izvorul care generează spiritul

filosofic original al filosofiei românești. Prin izvor autorul evidențiază o parte – ce aparține filosofiei și alta – ce aparține literaturii. Autorul menționează că drept sursă i-a servit revista *Izvoare de filosofie*, îngrijită de C. Noica și M. Vulcănescu. În viziunea lui, începutul filosofiei românești î-și face apariția în perioada traco-getică.

Evidențiind specificul izvorului filosofiei românești, gânditorul constată că în perioada geto-dacă î-și fac apariția așa înțelepți ca: Orpheus, Salmoxis, Pittacos, Anacharisis.

Al. Surdu, în final, constată că filosofia română există, ea are specificul său, propria ei diversitate și stiluri, fapt ce determină existența ei pe viitor. Necătând la faptul că românii sunt o națiune atât creatoare cât și consumatoare a filosofiei, Al. Surdu afirmă că ea nu rămâne una strict națională, ci se prezintă ca manifestare a raportului dintre național și universal. Astfel, autorul tinde să evite izolaționismul și constată existența freământului timpului ca factor ce dinamizează și determină dezvoltarea filosofiei românești. Importanța ideilor lui rezidă în faptul că el constată o filosofie națională, reafirmă spiritul creator al națiunii române.

Idei valoroase în cercetarea problematicii propuse le regăsim la A. Surdu, expuse în lucrarea *Specificul național al filosofiei* cu referire la raportul dintre național și universal în cadrul filosofiei. ”Nu există filosofie numai națională, dar nici filosofie numai universală, menționează A. Surdu. În plus, filosofia universală diferă și ea de la epocă la epocă, nefiind în fond altceva decât o filosofie națională, care s-a impus mai mult decât celelalte într-o anumită perioadă.” [3] Drept exemplu este dat cazul filosofiei clasice germane, mai ales al filosofiei lui Kant și al filosofiei lui Hegel, dar și al mai multor reprezentanți ai filosofiei românești: membrii Școlii Ardelene, M. Eminescu, T. Maiorescu, C. Noica, L. Blaga, M. Eliade, filosofia cărora prezintă o unitate complementară a naționalului și universalului.

Atât A. Surdu, cât și, mai devreme, M. Florian, menționează, că specificul național al unei filosofii nu se reduce la un singur aspect. După cum avertizează, pe bună dreptate, A. Surdu, înscrierea pe coordonate diferite poate să ducă la aparența unei înstrăinări de spiritualitatea națională, dacă aceasta este privită unilateral.

Pentru filosofia națională un rol important îl au și limbile naționale, care nu sunt nici pe departe, un factor secundar, deoarece terminologia națională are semnificația sa, înțeleasă doar de cunoscătorii acestei limbi, are o încărcătură sentimentală unică, despre care vorbea C. Noica în *Rostirea filosofică românească*, ceea ce, de asemenea, determină specificul național al filosofiei.

O altă idee importantă, susținută, în primul rând, de M. Vulcănescu și promovată actualmente de A. Surdu, este că o filosofie națională nu poate să apară decât în cadrul unei națiuni care a ajuns la un anumit grad de civilizație și

cultură, care să aibă o conștiință națională destul de elevată. Astfel, referindu-se la filosofia românească, A.Surdu adaogă, pe bună dreptate, rigorile noi, contemporane: necesitatea de a avea o tradiție filosofică, un trecut filosofic demn de a fi valorificat și, îndeosebi, de a simți o necesitate acută de filosofie.

Un pesimism se strecoară în privința potenței filosofiei autohtone și influența exercitată de către străini asupra spațiului cultural românesc, pesimism ce-l evidențiem la Vasile Muscă și Eugen Lovinescu.

Despre specificul filosofiei românești, încadrat în paradigma culturală românească s-a scris mult. Preocupările identitare au existat de timpuriu în spiritualitatea românească. După cum am văzut, viziunile acestor gânditori români sunt divergente în determinarea caracterului, specificului și genezei filosofiei românești. Dar în plus, gânditorii români la care s-a referit, expun concepții argumentate în vederea determinării caracterului, specificului și genezei filosofiei românești, fapt ce ne acordă posibilitatea de a cunoaște mai profund filosofia românească, a contura o imagine mai clară asupra aspectului național al filosofiei românești, asupra evoluției reflecțiilor cu referire la aceste probleme în opera gânditorilor români din sec. al XX-lea, precum și la aprecierea la justa valoare a condiției filosofului și a filosofiei românești contemporane. Referindu-se la filosofia românească contemporană, gânditorii români din sec. XX stipulează următoarele rigori: necesitatea de a avea o tradiție filosofică, un trecut filosofic demn de a fi valorificat și, îndeosebi, de a simți o necesitate acută de filosofie. În final, se poate afirma că gânditorii români la care s-a referit în studiul dat, argumentează că filosofia română există, ea are specificul său, propria ei diversitate și stiluri, fapt ce determină existența ei și perspectivele pe viitor.

Bibliografie:

1. C. Rădulescu-Motru, *Filosofia românească*, în *Revista Universitară*, p. 6, B. 1926
2. C. Rădulescu-Motru, *Rolul educativ al filosofiei*. în C. Rădulescu-Motru, *Filosofia în România veche*, Editura "Ștefan Lupașcu", p. 93, Iași 2008
3. Alexandru Surdu, *Elogiul filosofiei românești*, Editura Academiei Române, Buc., 1994
4. Adrian Michiduță, *Filosoful Mircea Florian* Editura Grinta, Cluj- Napoca, 2003
5. Florian M., *Memoriu de titluri și lucrări*, București, 1939
6. Rădulescu-Motru, C., *Mărturisiri, ediție de Valeriu și Sanda Râpeanu*, Editura Minerva, 1990
7. Rădulescu-Motru, C., *Rolul social al filosofiei (restituiri)*, în „*Revista de filosofie*”, 2/1992
8. *Dicționarul operelor filosofice românești.111 lucrări fundamentale*.Coordonator general Ion Ianoși. București: EdituraHumanitas, 1996

9. Constantin Aslam, *Incursiuni în istoria filosofiei românești. Perspective hermeneutice.* – București: Editura Universității din București, 2014
10. Constantin Aslam, *Palimpsestul identității românești reflecții asupra fundamentelor culturale ale filosofiei.* Editura Crater București, 2000
11. Alexandru Surdu, *Vocații filosofice românești*, Editura Academiei Române, Buc., 1995
12. Alexandru Surdu, *Izvoare de filosofie românească*, Editura Biblioteca Bucureștilor, Buc., 2010
13. Flonta M., *Cum recunoaștem Pasărea Minervei? Reflecții asupra percepției filosofiei în cultura românească*, București, Editura Fundației Culturale Române. 1998

CUM SĂ FACEM ȘCOALA ALTFEL. O NOUĂ PARADIGMĂ A ÎNVĂȚĂRII

Simion Simion Dănuț
Technical University of Moldova
simion.simion@ssu.utm.md

Abstract- School like society is in a continuous transformation. The social changes of twenty years ago and the technological revolution have changed not only the way we think. Changed the role and functionality of school. Learning the process, teaching and new learning paradigms, lifelong learning are more and more studied subjects with immediate implications in the educational process. So we're trying here to make some light in the multitude of concepts and to see if school can be a little bit "different."

Abstract- Școala asemenea societății este într-o continuă transformare. Schimbările sociale de acum douăzeci și ceva de ani și revoluția tehnologică au schimbat nu doar felul în care gândim ci au modificat și funcționalitatea dar și rolul școlii. Învățarea procesul în sine, predarea și noile paradigme ale învățării, învățarea pe tot parcursul vieții sunt teme din ce în ce mai studiate cu implicații imediate în procesul educațional. Încercăm așadar în acest articol să facem puțină lumină în multitudinea de concepte și să vedem dacă școala nu poate fi și „altfel”.

Termeni cheie: stil de învățare, stil de predare, învățare pe tot parcursul vieții, învățare formală, învățare informală, învățare non-formală.

La un clic distanță de orice sursă media, zilnic folosind telefonul mobil nu doar ca o sursă simplă de comunicare, cu tablete și laptopuri din ce în ce mai performante și internet de mare viteză pare că școala a rămas oarecum în urmă. Putem spune acum cu certitudine că această generație digitală (The App